

КАФЕДРА ДЕРЕВ'ЯНИХ ДУХОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Методика викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти

Освітній ступінь

магістр

Курс	1
Семестр	1,2

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма

«Музичне мистецтво»
Флейта, Гобой, Кларнет,
Фагот, Саксофон,
Валторна, Труба,
Тромбон, Туба,
Ударні інструменти

Статус

обов'язкова

ECTS	3
Годин	90
Лекції	30
Семінари	30
Самостійна робота	30

Форма контролю

іспит/залік

Інформація про викладача

ПІБ	Качмарчик Володимир Петрович, професор, доктор мистецтвознавства кафедри дерев'яних духових інструментів НМАУ імені П.І. Чайковського
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=vopzekAAAAAJ
e-mail	vladkachmarchyk@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Мета курсу полягає у наданні здобувачам освіти цілісної системи знань про основи теорії, методики і методології викладання професійно-орієнтованих дисциплін з фаху дерев'яний духовий, мідних духових та ударних інструментів

«Методика викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» другого (магістерського) рівня вищої освіти і спрямована на оволодіння здобувачами освіти комплексом професійно-обґрунтованих форм і методів викладання теоретичних і практичних фахових дисциплін у системі закладів вищої освіти (ЗВО) та творче засвоєння комплексу знань з історії виконавства на духових та ударних інструментах, методики викладання гри на інструменті і оволодіння навичками організації лекційних, семінарських та індивідуальних занять. Навчальний курс розкриває зміст, принципи і

прийоми роботи у класі спеціального інструменту та ансамблю у закладах вищої освіти, вивчає закономірності музично-виконавського процесу, а також розвиває музично-виконавське мислення, пов'язане з усвідомленням засобів музичної виразності та методів їх виконавського втілення.

Предмет вивчення навчальної дисципліни – дослідження і освоєння загальних закономірностей та індивідуальних особливостей процесу навчання, які необхідні для науково-педагогічної та художньо-творчої діяльності викладача ЗВО.

Дисципліна тісно пов'язана із курсами «Історія виконавства на духових та ударних інструментах», «Методика викладання гри на духових та ударних інструментах», «Музична педагогіка» та ін..

Завдання:

- підготовка майбутніх фахівців до викладацької роботи у системі ЗВО;
- формування у здобувачів освіти системи знань, умінь та навичок викладання фахових дисциплін у ЗВО;
- оволодіння системою музично-педагогічних поглядів та наукових принципів організації групових та індивідуальних занять;
- вивчення історичних етапів становлення і розвитку вітчизняної та зарубіжної виконавської педагогіки;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти із виконавсько-педагогічним досвідом вітчизняних та зарубіжних митців;
- формування у майбутніх викладачів ЗВО готовності до ефективного використання сучасних цифрових технологій і впровадження традиційних та інноваційних методів навчання;
- розвиток навичок аналітико-синтетичної обробки науково-педагогічної і художньо-виконавської інформації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

- програмні вимоги та зміст фахових дисциплін, принципи і методи їх викладання у ЗВО;
- форми організації навчального процесу і проведення теоретичних та практичних занять з фахових дисциплін у вищих навчальних закладах;
- сучасні інтерактивні методи навчання;
- специфіку застосування новітніх цифрових технологій в освітньому процесі вищої школи;
- теоретичні та практичні засади сольного, ансамблевого і оркестрового виконавства;
- концертно-педагогічний репертуар та методи роботи над творами різних форм, жанрів та стилів;
- сучасні способи використання електронних інформаційно-комунікаційних технологій у науко-педагогічній і виконавській діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен вміти:

- формувати тематичний план лекційних і семінарських занять;
- проводити теоретичні та практичні заняття з фахових дисциплін у ЗВО;
- застосовувати новітні цифрові технології у навчальному процесі вищої школи;
- проводити заняття з вивчення сольного, ансамблевого і оркестрового репертуару у класі з фаху;
- формувати індивідуальний план науково-педагогічної і концертно-виконавської роботи;
- розробляти критерії оцінювання знань здобувачів освіти і проводити оцінку результатів їх навчання;

- теоретично обґрунтувати проблемні питання історії, теорії і практики виконавства на духових та ударних інструментах;
- працювати над музичним твором й педагогічним репертуаром (особливостями музичних стилів та жанрів);
- застосовувати музично-виконавські уміння у навчальній, педагогічній та концертно-виконавській діяльності.

Програмні компетентності:

Загальні компетентності:

- ЗК 2.** Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 3.** Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК 4.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 5.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 6.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 7.** Здатність до міжособистісної взаємодії
- ЗК 9.** Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

- СКС 1.** Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.
- СКС 2.** Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.
- СКС 3.** Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.
- СКС 4.** Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.
- СКС 5.** Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.
- СКС 6.** Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
- СКС 7.** Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.
- СКС 8.** Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання:

- ПРН 1.** Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності
- ПРН 3.** Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.
- ПРН 4.** Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.
- ПРН 5.** Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.
- ПРН 6.** Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.
- ПРН 7.** Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
- ПРН 8.** Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та

індивідуальних особливостей здобувача

ПРН 9 Здійснювати ефективне управління мистецькими проектами, зокрема, їх планування та ресурсне забезпечення.

ПРН 10 Приймати ефективні рішення в галузі культури і мистецтва, аналізувати альтернативи та оцінювати ризики.

Перелік тем

- Тема 1. Мета і завдання курсу в циклі спеціальних фахових дисциплін ЗВО.
Семінарське заняття.
- Тема 2. Інформаційне забезпечення викладання курсу в контексті розвитку сучасних цифрових технологій.
Семінарське заняття.
- Тема 3. Лекція і семінар як основні форми організації занять у ЗВО.
Семінарське заняття.
- Тема 4. Організація навчально-виховної роботи і творчого процесу в класі з фаху.
Семінарське заняття.
- Тема 5. Фізіологічні, психологічні і технологічні аспекти розвитку виконавського апарату в теорії і практиці гри на інструменті.
Семінарське заняття.
- Тема 6. Розвиток технічної майстерності і виконавської культури в процесі фахової підготовки музиканта.
Семінарське заняття.
- Тема 7. Актуальні проблеми сучасної вітчизняної та зарубіжної теорії і практики гри на духових та ударних інструментах.
Семінарське заняття.
- Тема 8. Методичні аспекти викладання фахових дисциплін у ЗВО в контексті вітчизняної та зарубіжної систем музичної освіти.
Семінарське заняття.
- Тема 9. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології і їх використання в індивідуальних, лекційних і семінарських заняттях.
Семінарське заняття.
- Тема 10. Виконавське мистецтво і музична педагогіка Античності, середньовіччя та Відродження у структурі навчального курсу.
Семінарське заняття.
- Тема 11. Історичний процес формування національних виконавських шкіл.
Семінарське заняття.
- Тема 12. Виконавство на духових та ударних інструментах і музична педагогіка романтизму.
Семінарське заняття.
- Тема 13. Інструментальна реформа XIX ст. і її значимість у розвитку конструкцій духових інструментів.
Семінарське заняття.
- Тема 14. Зарубіжні виконавські школи XX та XXI ст. в контексті глобалізації інформаційного простору.
Семінарське заняття.
- Тема 15. Парадигми розвитку вітчизняного мистецтва гри на духових та ударних інструментах XX та XXI ст.
Семінарське заняття.

Форми та технології навчання

Базова форма навчання визначена навчальним планом (очна, денна).

В залежності від існуючих умов проведення освітнього процесу передбачено використання змішаної форми навчання як у вигляді традиційних аудиторних занять, так і в онлайн режимі. На даний момент дисципліна викладається з використанням засобів дистанційного зв'язку (e-mail, FB-месенджер, Viber, Googl meet, Zoom).

Лекції, семінарські заняття, дискусії, медіапрезентації здійснюються із широким застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу.

Методи контролю

Поточний контроль – проведення практичних занять, відпрацювання академічних заборгованостей. Самостійна робота студентів: перевірка конспекту, перевірка відповідей на проблемні питання, огляд підручників та навчальних посібників, складання тестових завдань, складання конспекту з індивідуального чи практичного заняття, розробка занять, захист індивідуального творчо-наукового завдання.

Модульний контроль – включає до себе перевірку засвоєння матеріалу вибіркового тем курсу (змістовний модуль) згідно з тематичним планом шляхом виконання самостійних та практичних завдань, проведення рубіжного тестування.

Підсумковий контроль – проводиться з метою оцінки результатів навчання та здійснюється у формі проведення семестрового заліку та іспиту в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом.

Критерії оцінки знань і вмінь:

90-100-А (відмінно). Здобувач вищої освіти глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, послідовно, логічно вірно його відтворює. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, вільно відповідає на нестандартні запитання, показує знання монографічного матеріалу з питання, вірно обґрунтовує наукові поняття, володіє навичками виконання практичних завдань, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, не допускає при цьому помилок.

82-89-В (добре). Здобувач вищої освіти має міцні ґрунтовні знання і в цілому володіє понятійним фактичним апаратом освітнього компонента. У процесі застосування знань студент спроможний вибрати необхідний елемент комплексу вмінь та навичок. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, однак допускає незначні помилки

74-81-С (добре). Здобувач вищої освіти знає програмний матеріал, не допускає суттєвих недоліків у відповіді, може вірно використовувати теоретичні положення й володіє навичками виконання практичних завдань, але недостатньо самостійно і творчо мислить, утруднюється вийти за межі теми.

64-73-D (задовільно). Здобувач вищої освіти засвоїв лише основний матеріал, але погано орієнтується в окремих положеннях, припускається помилок або неточностей у формулюваннях, порушує логіку та послідовність у викладенні програмного матеріалу та

має складнощі при виконанні практичних завдань. Володіє знаннями і вміннями не в повному обсязі.

60-63-Е (задовільно). Здобувач вищої освіти засвоїв лише окремі теми курсу і його знання мають загальний характер. Існують прогалини в теоретичних та практичних знаннях, вміннях і навичках. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання кожної теми модульного контролю не виконав.

35-59-FX (незадовільно) – Здобувач вищої освіти має фрагментарні знання з усього курсу. Не володіє термінологією і понятійним апаратом. Практичні вміння та навички сформовані на примітивному рівні. Не засвоєна більшість тем навчальної програми і відсутня спроможність викласти зміст основних питань навчальної дисципліни.

1-34-F (незадовільно) – Здобувач вищої освіти не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, припускається суттєвих помилок, не здатен задовільно виконати практичну роботу.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування лекцій	10
2.	Відвідування семінарських занять	15
3.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	10
4.	Реферат (презентація) за обраною тематикою	15
5.	Підсумкова контрольна (модульна) робота	20
6.	Залік/Іспит	30
7.	Всього	100

Інклюзивне навчання

Передбачене викладання навчальної дисципліни для студентів з особливими освітніми потребами.

Навчання іноземною мовою (за потреби)

При необхідності навчальна дисципліна може викладатися англійською або іншою іноземною мовами. За бажанням студентів допускається вивчення матеріалу за допомогою англійських онлайн-курсів за тематикою, яка відповідає тематиці конкретних занять.

Неформальна освіта

Під час вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти» практикується широка участь студентів у науково-методичних, науково-практичних конференціях, методичних семінарах, конкурсах творчих робіт, круглих столах, майстер класах, відвідування виставок, музеїв та культурно-мистецьких закладів.

Рекомендована література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. К., 2002.
2. Берко А.Ю. Архітектура та особливості інформаційних ресурсів відкритих систем.

2010. <https://science.lpnu.ua/uk/scsit/vsi-vypusky/vypusk-686-2010/arhitektura-ta-osoblyvosti-informaciynyh-resursiv-vidkrytyh-system>
3. Богданов В.О., Богданова Л.Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку XX ст.: В 2-х томах. – Х.: ФО-П. Сілічева, 2013..
 4. Болонський процес: нормативно-правові документи /Уклад. З. І. Тимошенко та ін. К., 2004.
 5. Використання електронних систем відкритого доступу для інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень / О. М. Спірін, А. В. Яцишин, С. М. Іванова, А. В. Кільченко, Л. А. Лупаренко // Інформаційні технології і засоби навчання. - 2016. - Т. 55, вип. 5. - С. 136-174. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2016_55_5_13.
 6. Вовк Р.А. Портрети корифеїв. К.: НМАУ імені П.І. Чайковського, 2013. 225 с.
 7. Горохівський П. І. Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі: Курс лекцій. 2012.
<https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/696/1/%D0%92%D0%B8%D0%B2%D1%87.%20%D0%9C%D0%92%D0%86%D0%94%D0%92%D0%A8.pdf>
 8. Громченко В. В. Г 87 Духове соло в європейській академічній композиторській та виконавській творчості XX – початку XXI ст. (тенденції розвитку, специфіка, систематика): монографія. Київ – Дніпро: ЛПА, 2020. <https://dk.dp.ua/wp-content/uploads/2020/10/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F-%D0%92.%D0%92.-%D0%93%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>
 9. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Вінниця: ВНАУ, 2020. 208 с. <http://repository.vsau.org/getfile.php/27268.pdf>
 10. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
 11. Карп'як А. Світоглядні орієнтири сучасного флейтиста // Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство. - 2012. Вип. 11. С. 84-92.
 12. Карп'як А. Мистецький тезаурус флейтиста як основа виконавської майстерності : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. : 17.00.03 Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського,. К. 2014.
 13. Качмарчик В. П. «Versuch einer Anweisung, die Flöte traversiere zu spielen» Й.Й. Кванца – новий тип флейтової школи XVIII ст. / Сучасні проблеми художньої освіти в Україні. Еволюційні процеси у музичному мистецтві : від минулого до майбутнього : зб. наук. пр. К. : АМУ, 2006. Вип. 1. С. 170—182.
 14. Качмарчик В.П. Мангеймський «рай для музикантів» у часи правління Карла Теодора. Аспекти історичного музикознавства. Харків, 2021, вип. 25. С. 7-31.
<https://aspekty.kh.ua/vypusk25/Kachmarchik01.pdf>
 15. Качмарчик В. П. Теобальд Бьом – шлях до визнання / Музичне мистецтво : зб. наук. ст. Донецьк : Донецька державна музична академія ім. С. С. Прокоф'єва, 2006. Вип. 6. С. 60-71.
 16. Круль П. Ф. Національне духове інструментальне мистецтво українського народу (малодосліджені сторінки історії) [Монографія]. К.: НАН України, 2000.
 17. Кушнір А. Я. Історія кафедри духових інструментів НМАУ імені П. І. Чайковського в портретах особистостей / Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. К., 2011. Вип. 93. С. 95-102.
 18. Нечесний І.З. Французька фаготна школа другої половини XVIII – початку XIX століття: етапи становлення і розвитку. Дисертація. <https://knmau.com.ua/wp-content/uploads/Nechesnij-I.-Z.-Disertatsiya.pdf>
 19. Олійник, Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок XXI ст.). Дисертація.

https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2375/Oliojnyk_dysertacija.pdf?sequence=1&isAllowed=y

20. Посвалюк В. Т. Історія виконавства на трубі. Київська школа (друга половина XIX–XX ст.). – К.: ПП «Квін», 2005.
21. Посвалюк В.Т. Вільгельм Мар'янович Яблонський : монографія. К. : НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2009.
22. Посвалюк В. Т. Методика оволодіння верхнім регістром на трубі: навчальний посібник: о 2 год. Ч. 1. К.: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2013. 60 с.
23. Рудика О. А. Французьке флейтове мистецтво кінця XVIII – початку XIX століття в контексті формування системи професійної музичної освіти. Дисертація. <https://lib.knmau.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/rudyka.pdf>
24. Слупський В.В. Становлення та розвиток ансамблю мідних духових інструментів від витоків до кінця XVII століття. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мист.: Харківський держ. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. Х., 2018.
25. Слупський В.В. Ансамблі мідних духових інструментів доби Відродження. Історія музики: проблеми, процеси, персони. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського*. 2017. Вип. 120. С. 71–96.
26. Стинська В. Методика викладання у вищій школі. Навчальний посібник. 2022.
27. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. праць / редкол.: І. А. Зязюн (голова), Н. Г. Ничкало, С. У. Гончаренко та ін. – Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007.
28. Терський С., Зінків І. Археологічні музичні інструменти з території Галицько-Волинської держави в контексті слов'янського інструментарію X – XIV ст. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk. Issue* 22. 2022. <http://eehb.dspu.edu.ua/article/view/253745/251420>
29. Федорков О.В. Український ансамбль тромбонів у контексті світового музичного мистецтва: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мист.: 17.00.03 / Харківський держ. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. Х., 2008.
30. Чень Наньпу. Китайські мембранофони та ідіофони в контексті однотипного інструментарію давніх цивілізацій і народних традицій Азії. Дисертація. Львів, 2020. https://lnma.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/dyser_chen_nanpu.pdf
31. Шульгіна В.Д. Нариси з історії української музичної культури. К.: ДАКККиМ, 2005. <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/shulgina-v.-narysy-z-istoriyiyi-ukrayinskoyi-muzychnoyi-kultury.pdf>

Література іноземного видання

1. A companion to ancient Greek and Roman music / edited by Tosca A.C. Lynch and Eleonora Rocconi. Description: [First edition.] Hoboken: Wiley, 2020.
2. Anderson W.D. Music and musicians in Ancient Greece. 1994. https://www.academia.edu/43290611/Anderson_1994_Music_and_musicians_in_Ancient_Greece
3. Baines, Anthony. Brass Instruments: their History and Development. New York: Dover, 1993.
4. Beard, Amanda, "Historically Informed Performance Practice of the Baroque Era" (2010). Theses and Dissertations. 7. Historically Informed Performance Practice of the Baroque Era. https://csuepress.columbusstate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1133&context=theses_dissertations#page=12
5. Cesare Bendinelli: Some Recent Biographical Discoveries. https://www.historicbrass.org/edocman/hbj-2012/HBSJ_2012_JL01_003_Meucci.pdf

6. Girolamo Fantini: "Modo per imparare a sonare di tromba" - tradução, comentários e aplicação à prática do trompete natural.
https://www.academia.edu/24670242/Girolamo_Fantini_Modo_per_imparare_a_sonare_di_tromba_tradu%C3%A7%C3%A3o_coment%C3%A1rios_e_aplica%C3%A7%C3%A3o_%C3%A0_pr%C3%A1tica_do_trompete_natural
7. Guion David M. Wind bands in towns, courts, and churches from the middle ages to the baroque. 1-43. https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/d_guion_wind_061708.pdf
8. Hollaway William. MARTIN AGRICOLA'S MUSICA INSTRUMENTALIS DEUDSCH: A TRANSLATION.
https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc501174/m2/1/high_res_d/1002778060-Hollaway.pdf
9. Herbert T. The Trumpeter as Musician and Diplomat in England in the Later Fifteenth and Sixteenth Centuries. https://www.historicbrass.org/edocman/hbj-2011/HBSJ_2011_JL01_001_Herbert.pdf
10. Huston Samuel Gordon. Performing European Baroque Music on Clarinet.
https://www.academia.edu/83641345/Performing_European_Baroque_Music_on_Clarinet
11. Kachmarchyk V., Kachmarchyk N. J.G. Tromlitz's Articulatory Phonetics in Flute Sound Formation. STUDIA UBB MUSICA, LXVI, 2, 2021. P. 225–238.
<https://doi.org/10.24193/subbmusica.2021.2.15>
12. Kachmarchyk V., Kachmarchyk N. A “well-tempered flute” by T. Boehm – the final stage of its evolution and the standardization of its tuning system. STUDIA UBB MUSICA, LXVII, Special Issue 1, 2022. P. 49 – 62. (Recommended citation).
<https://doi.org/10.24193/subbmusica.2022.spiss1.04>
13. Katschmartschik W. Zur Entwicklungsgeschichte der Permanentatmung // Tibia. 1993. Heft 1. S. 346—351. https://www.moecck.com/uploads/tx_moeccktables/1993-1.pdf
14. Maunder Richard. Viennese Wind-Instrument Makers, 1700-1800. The Galpin Society Journal, Vol. 51 (Jul., 1998), pp. 170-191.
15. McCrobie, Lawrence. V. The History of the Wind Band. Historical Information. 2003. 32 p.
16. Pierre Constant. Le Conservatoire national de musique et de declamation: documents historiques et administratifs.
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k9761960v/f17.item.texteImage>
17. Sachs, Curt. Real-Lexikon der Musikinstrumente, zugleich ein Polyglossar fuër das gesamte instrumentengebiet. 1913.
<https://ia801304.us.archive.org/10/items/reallexikondermu00sach/reallexikondermu00sach.pdf>
18. The Iconography of Greek Cult in the Archaic and Classical Periods. 1992.
<https://books.openedition.org/pulg/175>
19. The Renaissance Wind Band.
https://windbandhistory.neocities.org/rhodeswindband_02_renaissance
20. Van Keer Ellen. The Myth of Marsyas in Ancient Greek Art: Musical and Mythological Iconography. Music in Art XXIX/1.–2. Research Center for Music Iconography CUNY. 2004. P. 21-37.

Додаткова

1. Андрій Проценко: Життєпис. Спогади / [Упоряд. та комент.: І. Д. Гамкала, Л. А. Проценко]. – К.: Музична Україна, 1990.
2. Додонов О.Г., Ланде Д.В., Путятін В.Г. Інформаційні потоки в глобальних комп'ютерних мережах. К., 2009. 295 с. <http://dwl.kiev.ua/art/ipribook/ip-book.pdf>
3. Бейц Р. Поради викладачам початківцям. К., 2005.
4. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі. К., 2007.
5. Найдьонов І. М. Навчально-методичний комплекс дисципліни “Основи психології і

- педагогіки”: Навч. посіб. К., 2005.
6. Наливайко О. О. Перспективи використання нейромереж у вищій освіті України Інформаційні технології і засоби навчання. - 2023. - Т. 97, № 5. - С. 1-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2023_97_5_3
 7. Пінчук О., Малицька І. Відповідальне та етичне використання штучного інтелекту в дослідницькій і публікаційній діяльності. Інформаційні технології і засоби навчання. 2024. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/5676>
 8. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. праць / редкол.: І. А. Зязюн (голова), Н. Г. Ничкало, С. У. Гончаренко та ін. – Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007.
 9. Antiquity and the Middle Ages. From Ancient Greece to the 15th century. Macmillan Publishers Limited 1990
 10. Barockmusikfuhrer Instrumentalmusik 1550_1770-J.B. 2001.
 11. Barolsky, D., Epstein L. Ancient Mesopotamian Music, the Politics of Reconstruction, and Extreme Early Music. Open Access Musicology: Volume One. Lever Press, 2020. Project MUSE. <https://doi.org/10.1353/book.85541>
 12. Becker, C.F. Systematisch-chronologische Darstellung der musikalischen Literatur von der frühesten bis auf die neueste Zeit. 1836. <https://books.google.com.ec/books?id=z8YPAAAYAAJ&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>
 13. Bukofzer M.F. Allegory in Baroque Music, Journal of the Warburg and Courtauld Institutes, iii (1940), 1–21. <https://doi.org/10.2307/750188>

Ресурси віддаленого доступу

1. <http://www.angelfire.com/music2/thecornetcompendium/index.html>
2. <http://www.basssax.com/adolphesax.htm>
3. <https://clarinet.org/>
4. <http://www.flutehistory.com/Timelines/index.php3>
5. <https://www.historicbrass.org/publications/hbs-journal>
6. <https://www.hornsociety.org/>
7. https://www.idrs.org/publications/?s=&is_v=1
8. <https://www.im-pa.org/>
9. <http://www.internationalwoodwind.com/>
10. <http://www.ipeacompetition.com/>
11. <https://iteaonline.org/>
12. <http://kimballtrombone.com/category/trombone-history/>
13. <https://pas.org/>
14. <http://www.serpentwebsite.com/>
15. <https://trombone.net/>
16. <https://www.trumpetguild.org/journal>